

sinkronijskog ili dijakronijskog totalizaciji. Kao reakcija na takav "govor u ime" nastaju postkolonijalne teorije koje samo naoko imaju malo veze s hrvatskom etnologijom. Kasnije će nas autorica pozvati da se sjetimo otkud potječe pravo na razliku i kako se nacionalne etnologije poput kolonijalnih mogu shvatiti kao građa. Iz iste smjese negodovanja spram metropolskih antropologija proizlazi i pitanje odnosa zbilje i teksta.

U optimistično nazvanom poglavlju "Dijalog unatoč svemu" Ines Prica ponovno priziva svog *spiritus movensa* Lévi-Straussa i njegovo shvaćanje etnologije kao mosta između filozofskog i znanstvenog pristupa problemu čovjeka, mjesto koje u budućnosti može spojiti divlju i znanstvenu misao.

Uspostavljanje dijaloga, odnosno prevođenje znanstvenih teorija i nadalje lavira od nesvodljivosti antropološkog i etnološkog diskursa do eklecticističkog zahtjeva svemogućeg interdisciplinarnosti. Za etnologiju to znači naći koliko-toliko stabilnu vezu između društvene zbilje i tekstualne konvencije koja neće biti ni distancirana, ali ni doslovna. Dijaloška etnografija, oživotvorena u obliku autobiografičnosti, nije poništila već je naglasila raskorak znanstvenog i osobnog autoriteta, iskustva, analize i tako dalje, ali nam je ostala, kao uvijek, ponovljiv, ako ne i jedini eksperiment.

No, sada smo se s problema predmeta prebacili na problem pisanja, koji nije donio olakšanje da se bar oko nečega u etnologiji možemo dogovoriti. Ipak, teoretiziranjem o tome kako pisati o Drugom možda možemo dokučiti i vlastitu Drugost.

Knjiga završava onim čime i započinje — specifičnostima domaće etnologije — od otkrivanja domaćeg Drugog preko nove etnološke paradigme, etnografije rata i revalorizacije dosadašnjih etnoloških doprinosa sve do opisivanja i upisivanja u suvremenu tradiciju. Predmnijevam da će ovo posljednje poglavlje, istoga naslova kao i knjiga, biti "najiskrzaniji" dio knjige jer se tiče naših osobnih shvaćanja etnologije.

Tea ŠKOKIĆ

Zlatno srce tvoje... naslov je koji svojom sen-timentalnom retorikom može izazvati dvojbu: o kakvoj je vrsti knjige riječ? No, podnaslov će tu dvojbu otkloniti. Jer riječ je o knjizi ko-ja čitateljstvu predstavlja kolekciju razgled-nica, zaokruženu tematski i kronološki, a sa-stavljenu od dvije stotine (!) primjeraka. Li-kovni su sadržaj razglednica ljudi odjeveni u

Reana Senjković, Zlatno srce tvoje..., Hrvatske narodne nošnje na razglednicama s početka stoljeća, AGM, Zagreb 2000., 144 str. (Biblioteka Posebno izdanje)

hrvatske (izvorne ili stilizirane) narodne nošnje. Doba nastanka tih poštanskih karata prva su tri desetljeća 20. st. Proizveli su ih dijelom nepoznati nakladnici, a dijelom poznati, podrijetlom i djelovanjem iz različitih hrvatskih pa i europskih gradova poput Zagreba, Pule, Zadra, Splita, Dubrovnika, Požege, Vinkovaca i dr., odnosno Beča, Münchena, Züricha, a *Zlatno srce tvoje...* dio je poruke otisnute na jednoj od tih karata.

U uvodnome dijelu teksta (*Biografija razglednica*) autorica obavještava čitatelje o vremenu i načinu postanka toga kulturnoga fenomena koji je u svojih stotinjak godina trajanja postao nezaobilaznim sredstvom komuniciranja; nadalje, o sižejima likovnih motiva; o tehnikama tiskanja; o putovima standardizacije izgleda toga, sad već univerzalnog, predmeta globalne raširenosti. U poglavlju nazvanom po najčešćem tekstovnom stereotipu na razglednicama — "Šaljem ti puno pozdrava i ne zaboravi me" — saznaje se, među ostalim, o maniji slanja razglednica, kao i o maniji njihova skupljanja i tematiziranja; također o sudjelovanju likovnih umjetnika ili reproduciranju umjetničkih djela u proizvodnji i uobličavanju razglednica. Trećim dijelom teksta, naslovljenim

Nostalgija, Reana se Senjković približava svojem neposrednom predmetu zanimanja — — razglednicama s temom hrvatskih narodnih nošnji, ograničenih na produkciju u već rečenom razdoblju. Njihov nastanak, naime, tumači probuđenom nostalgijom građanskoga društva s početka 20. st. prema, tada već vrlo očiglednom, iščezavanju određenoga životnog stila i tipa kulture, kojemu su nošnje bile jednim od prepoznatljivih obilježja, štoviše polovicom 19. st. još njegovim "autohtonim" proizvodom. Pojavu kreiranja razglednica upravo s motivom iz kulturnoga inventara tzv. narodnoga (pučkoga) života autorica pojašnjava kao podsjećanje na vlastiti nacionalni identitet, odnosno kao jedan od načina stvaranja, održavanja ili mijenjanja toga identiteta.

Tekst je pisan biranim stilom. U iznošenju i elaboraciji faktografske građe u mnogome je oslonjen na odgovarajuću specijalističku literaturu o razglednicama te potkrijepljen citatima (katkad i preopširnima) iz nekih etnografskih izvora.

Šteta što je u tekstu izostao analitički dio predstavljene građe. Taj obimni korpus toga tako specifičnog kulturnoga fenomena nedvojbeno bi — kako u estetskom, tako i u šire kulturološkome analitičkom proseyu — mogao donijeti zanimljive spoznaje o idejama, predodžbama, ukusima, (jezičnim) oblicima epistolarnoga komuniciranja i koječemu drugomu ljudi koji su na ovome tlu živjeli početkom minuloga stoljeća. Time bi knjiga *Zlatno srce tvoje...* dobila na znanstvenoj težini.

Šteta je, također, što izdavač, posebice njegov grafički urednik, nije unio više truda pri reproduciranju ilustrativnoga materijala, bitnoga dijela ove knjige.

Aleksandra MURAJ

Zdenka Lechner, Tradicijska kultura Slavonije, Baranje i Srijema, Hrvatsko društvo folklorista, Zagreb 2000., 351 str.

Zahvaljujući poticaju Hrvatskoga društva folklorista, posebice urednice Vesne Rapo, te trudu priređivačice Tihane Petrović, ovom je knjigom omogućen uvid u dio opusa ugledne hrvatske etnologinje Zdenke Lechner. Knjiga sadrži više od dvadesetak studija i članaka

koji su bili razasuti u različitim, često i teže dostupnim publikacijama, a objavljavani u razdoblju između godina 1954. i 1992. Svrstani su u tri tematske cjeline, od kojih je najopsežnija posvećena tradicijskomu odijevanju, kućnoj proizvodnji tekstila i nekim tehnikama njegova ukrašavanja, dok se ostale dvije sastoje od priloga koji elaboriraju neke seoske običaje i svečanosti, odnosno pučku keramičku proizvodnju.

Etnološki pristup Zdenke Lechner odlikuje vrlo temeljito, dubinsko terensko istraživanje, fokusirano i na cjelinu pojedine kulturne pojave i na mnogobrojne pojedinosti od posebne važnosti za muzeološke potrebe, djelatnosti kojoj je autorica pripadala. Terenske spoznaje dopunjuje podacima iz stručne literature, čiji je vrlo upućeni poznavatelj. Istodobno traga i za svim drugim raspoloživim izvorima koje svojim znanjem nastoji protumačiti, pa neke podatke iz literature i korigirati. Pritom stručnom i znanstvenom etičnošću naznačuje probleme koje tek treba riješiti, pa ako neki njezini prilozi ne donose konačne ishode, oni su uvijek vjerodostojne podloge za buduća istraživanja.

Šesnaest tematskih jedinica o nošnji i tekstilnom rukotvorstvu Slavonije, Baranje i Srijema pravi su mozaik spoznaja o kulturi odijevanja koja je obilježila seosko stanovništvo istočne Hrvatske u razdoblju od kraja 19. st. do petog i šestog desetljeća 20. st. Osim detaljnog opisa izgleda, kroja i ukrasa pojedinih lokalnih ili šire regionalnih kompleta, koje autorica dopunjuje i pripadajućom nomenklaturom, saznajemo i o količini odjevnih predmeta kojom su pojedinci raspolagali, prilikama u kojima se što nosilo i sl. Tako su u tom mozaiku posebno dragocjeni oni kamenčići koji nas upoznaju s tzv.